

SCHOOL TOURIST EVENTS ORGANIZATION UNDER APPLICABLE REGULATIONS

Organization of school tourist events

PRZEMYSŁAW KĘDRA, MARCIN BOCHENEK, GRZEGORZ GODLEWSKI

The Josef Pilsudski University of Physical Education in Warsaw, Faculty of Physical Education and Sport in Biała Podlaska, Department of Tourism

Mailing address: Przemysław Kędra, Faculty of Physical Education and Sport, 2 Akademicka Street, 21-500 Biała Podlaska, tel.: +48 83 3428724, fax: +48 83 3428800, e-mail: p.kedra@poczta.fm

Abstract

Introduction. According to data from the Ministry of National Education, hundreds of children and young people are involved in accidents during trips organized by schools and educational units. A lot of them are caused by negligence of the organizers, therefore, tourism of children and adolescents have been subjected to specific legal regulations. The aim of the study was to present legal conditions for the organization of educational packages for children and youth. **Material and methods.** In the study a method of diagnostic survey using questionnaires and interview techniques was used. The study was conducted in 60 schools from 10 poviats of Lubelskie Voivodeship. **Results.** The studies indicated that the schools irregularly used tourist services while organizing school tours. All activities related to the organization and implementation of these events was mainly performed by the teachers, especially form masters (89.3%). Teachers would prefer to delegate the organization of educational events to specialized tourism entrepreneurs (67.4%). The financial difficulties of schools as well as students' families are, however, a serious barrier, discouraging the use of the services of tour operators (67.8%). **Conclusion.** Schools should entrust organization of tourist educational events to specialized entities – tour operators – who will guarantee professional execution of the event in accordance with applicable law.

Keywords: tourism, law, children, adolescents

Introduction

Package tours constitute the enriching part of school education. Promoting and conducting the school tourism depends primarily on the attitude of the teachers, whose activities require proper organizational preparation, creativity, dedication, and having additional qualifications and powers in accordance with applicable law [1]. School tourism requires a suitably skilled staff. Only creative teachers, prepared to implement innovative teaching and non-stereotyped solutions can meet the challenges of contemporary school [2].

One should be aware that the work of teachers on school trips and other tourist events is generally more difficult and more exhausting than working in a school. The causes include: the enormous responsibility the event organizer assumes, the need to become familiar with many legal provisions governing the issue in question, the functions of organizational and almost 24-hour educational care [3].

According to data from the Ministry of Education, every year hundreds of children and young people are involved in accidents during trips organized by schools and educational units. They end in severe injuries and even death. The most common cause is unruliness of children and young people, primarily leaving the group and failing to follow rules and instructions of the carers. Conducted investigations and inquiries have shown that organizers contributed to a vast number of acci-

dents during the tours, holiday camps, etc. These were both instances of lack of proper supervision, organization of hazardous games and non-compliance with the regulations during organization of swimming, tours, transportation of children and adolescents by inoperative means of communication [4]. For these reasons, tourism of children and adolescents has been subjected to special legal regulations.

The aim of this study was to present legal conditions for the organization of educational packages for children and adolescents.

Material and methods

Study of organization of school tourist events was conducted by a diagnostic survey method using questionnaire and interview [5].

As a result, the following material was obtained:

- 1037 survey questionnaires for teachers serving as managers and guardians of school tours and other tourist events,
- 88 interview questionnaires for teachers serving as managers and guardians of school tours and other tourist events.

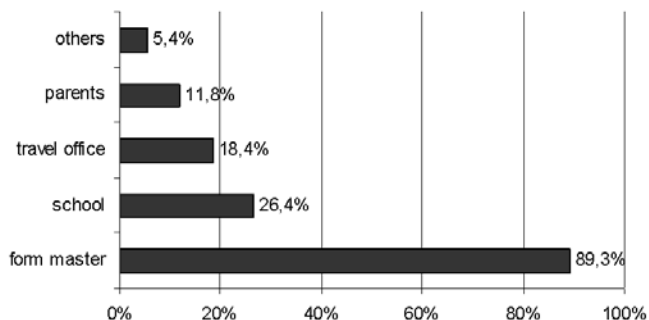
Teachers' opinion surveys about school organization of tourist events were conducted at three stages of education:

elementary school, junior high school and senior high school. The study was conducted in a random sample of selected 60 schools from 10 poviats of the Lubelskie Voivodeship. In each powiat two elementary schools, two junior high schools and two senior high schools were surveyed.

The studied group of teachers was characterized by a different professional experience. The largest number of respondents, at the three levels of teaching, involved persons with professional experience from 6 to 10 years – primary school (24.8%), junior high school (24.5%) and senior high school (29.1%). Another group are those working in the profession from 11 to 15 years and from 16 to 20 years. The lowest number of respondents were teachers who have more than 20 years of work experience – primary (19%), junior high (13.1%), senior high school (16.3%).

Results

Teachers asked about the organizers of school tours and other tourist events claimed that these are usually the form masters (89.3%). Only one in four respondents believed the school to be the organizer (26.4%). Other respondents mentioned travel agencies and even parents as the organizers. The smallest percentage of respondents (5.4%) pointed to the other organizers – among which the physical education teachers dominated (Fig. 1). Supplementary interviews often confirmed the present state of affairs. According to respondents, the role of schools in the organization of tourism is often confined to verify the proper preparation of legal records such as a tour card, list of participants or parents' written consent to the participation of children in the event. The respondents argued that the real organizers of the school tourism are the teachers – mainly, the form masters, who make on their own or in cooperation with the parents all stages from planning to execution and settlement of the event.

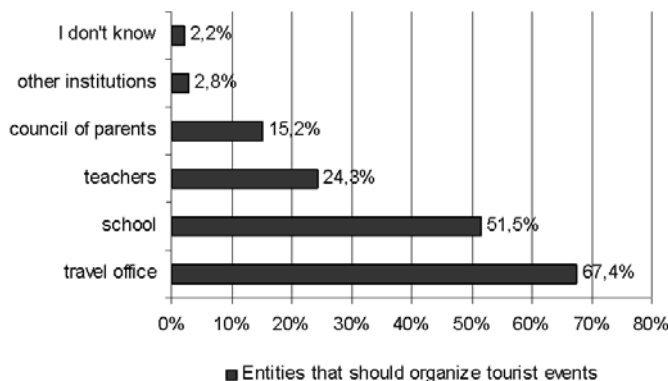

* results do not sum up to 100% because the respondents could give more than one answer

Figure 1. Organizers of school trips and other tourist events (n=1037)

Figure 2 shows the respondents' answers about the entities that should, according to them, organize school trips and other tourist events. The vast majority of respondents stated that the organizer should be a travel agent, i.e. a professional, legally established tour operator. Such answers were given by 67.4% of respondents. More than half of teachers felt that the organizer may be a school as an institution (51.5%). One in four (24.3%) of respondents stated that teachers should be the organizers, while 15.2% would see the council of parents as the organizer.

Table 1 presents data on the use by elementary schools, junior high schools and senior high schools of the services of tour operators in the organization of tourist events. The largest group of respondents at all three levels of education found that

* results do not sum up to 100% because the respondents could give more than one answer

Figure 2. Entities that, according to the teachers, should organize school tourist events (n=1037)

schools, in which they work, use these services irregularly, choosing the answer – sometimes. Mostly, according to the teachers, tour operators are employed to handle events in primary schools (33%). On the following place there were junior high schools (29.4%) and senior high schools (22.7%). One-fifth of the interviewed teachers at three levels of education found that the school does not employ the tour operators.

Table 1. Using of services provided by the tourism organizers by the schools (n=1037)

Answers	Primary school		Junior high school		Senior high school	
	n	%	n	%	n	%
Yes	113	33	103	29.3	78	22.7
No	76	22.2	68	19.4	78	22.7
Sometimes	140	41	160	45.6	160	46.5
I don't know	13	3.8	20	5.7	28	8.1
Total	342	100	351	100	344	100

Analysis of the results raises the question – if most teachers would see special tourist operators in the area of tourism as organizers of school events, so what are the reasons of such often leaving tour operators out of their organization? The answer to this question is contained in Figure 3.

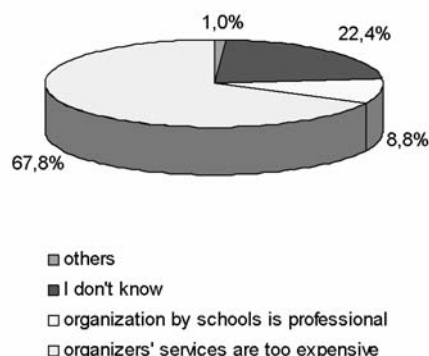

Figure 3. Reasons for not employing the tourist events organizers by schools (n=1037)

The vast majority of respondents (67.8%) referred to the financial aspect, that is, high purchase costs of the tour events, while 22.4% of respondents could not state the reasons for this state of affairs – by selecting the answer – I do not know. Only a very small group of teachers found that school events are organized so professionally, that the employment of the organizer is not needed. Such answer was chosen by less than every tenth respondent.

At all studied levels of education the practice was that the parents held the functions of guardians at the tours and other events of interest. This situation occurred most often in primary schools. Such answers were given by 24.6% of the surveyed teachers. Much smaller percentage of respondents confirmed the cooperation with parents at events in senior high schools (23%) and junior high schools (20.2%) (Fig. 4).

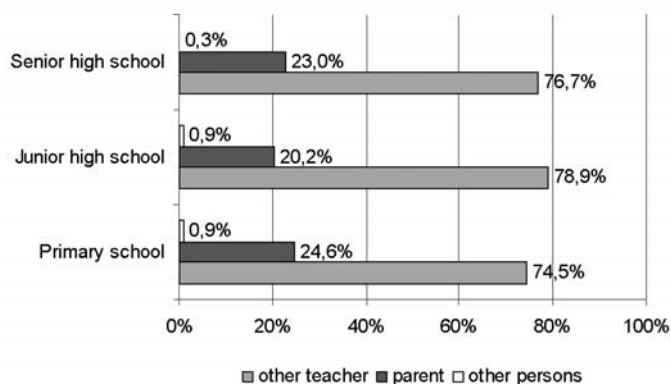

Figure 4. Persons acting as guardians during school tourist events (n=1037)

Opinions of the teachers drawn from interviews bring both, positive and negative experiences of cooperation with the parents performing the function of guardians at school trips. Among the advantages of such a situation respondents mentioned other things: “a large organizational assistance, without which some teachers would abandon the implementation of this type of event”, “the exercise by parents of control over the level of educational school tourist event”, and “good communication between parents and children”. There were also critical opinions relating to the employment of parents as guardians. Here are some of them: “a large number of parents do not have adequate preparation and the necessary experience in working with children and youth”, “too often the parents treat school trips as a holiday for themselves, pushing the childcare to the second place”, “the children participating in the trip are often reluctant to execute the orders of guardian which is the parent – a stranger to them, therefore they are not afraid, of consequences”, “going for a trip with other teachers I know what to expect from them, [...] there is no such confidence in collaboration with parents, which is practiced only in the event of problems with finding a guardian among the school staff”.

Discussion

According to the ordinance of the Minister of National Education and Sport of 8 November 2001 [6], various forms of sightseeing and tourism may be organized by public kindergartens, schools and institutions. These units, as specific promoters, can function independently or interoperate with other entities whose activity is sightseeing and tourism, such as associations and scouting organizations [7]. Analyzing the study results, it should be noted that self-organization of school events, tourism and recreation by teachers or parents does not

comply with the law. Both, teachers and parents are not entitled to replace the school and to organize these events on their own. Leaving the school out at various stages of organizing an event – such as hiring a bus or accommodation by the teacher and parents, may prove to be unprofessional and a real threat to the participants. Teachers should hold the authorization given by the school in their names. However, all financial matters should be conducted by school accounting or the parents’ council. Meanwhile, school principals are often not informed of teachers incurring financial obligations on behalf of school [3]. The illegal activities in organization of school tourism by the teachers are indicated by Starczewska [8]. Ławecki [9] said, however, that the “superintendent of schools should prohibit teachers to organize trips because they have not been appointed for that purpose”.

The results show that teachers much more prefer to delegate the organization of tourist events to various businesses which serve tourists. Professional organizer takes over, in this case, the time-consuming organizational tasks and guarantees high quality services, thereby increasing the safety of children and youth participating in various forms of tourism. Teachers, using the services of travel agencies, minimize the risk of incurring legal liability, which may result from organization of events on their own.

Difficult financial situation, both, in the families from the students come or of schools that do not have money to subsidize tourist events, causes that the fundamental aspect of the organization of school trips is their price. Schools are forced to choose the cheapest ways of organization, apart from tour operators or often using services of non-professional school tour operators [10]. It is worth noting that the organization of the event by a specialized operator needs not to be expensive. Tour operators are able to offer lower prices for schools than those offered to individual customers.

A great help for teachers in organizing school trips and other tourist events are often parents of the students. On one hand, they prepare the trip program, ordering transportation, accommodation and other benefits, and even assist in the event by acting as guardians. While any help to facilitate the organization and the enrichment of the program is desirable and may increase the attractiveness of the trip, one needs to realize that these activities should be outsourced to the organizer of tourism since the law does not empower the parents to the organization of school tourist events. One should consider whether the risk of false economy is indeed worthwhile.

The results showed that at all tested levels of teaching, the practice is to recruit parents as guardians. The question arises whether this should occur, or such practices should be refrain from. Analysing the regulation of the Minister of National Education and Sport of 8 November 2001 [2] it is obvious that this situation is consistent with the relevant applicable law. Guardian of the trip or event can be a teacher or other adult person who has obtained permission from the principal of the school. Accordingly, the guardian can be anyone. According to Zielinski [4], is not advisable for a parent to act guardian-teacher, as it has been proved that he/she will perform that function subjectively. In the first place, his/her interest and focus will be on his/her child, thereby leaving the other children without due supervision and care. The aforementioned provisions do not regulate the issue of possible further requirement to hold any qualification or undergoing medical examinations by the parents, who act as guardians. It seems that the requirements for non-pedagogical staff of schools should be more precise, both, in terms of qualifications and experience. The current legal status allows too much discretion in this matter, which may bring dangerous consequences. The final decision on the appointment of a guardian depends on school principal, who bears full responsibility for it.

Conclusions

1. School tourist events are most often organized by the form masters. Forwarding the trip organization to a professional organization guarantees a high quality of services provided.

2. Economic reasons are the main causes for not using of the services of professional tour operators by the schools. Schools therefore choose the cheapest ways of organizing tourist events. The basic selection criterion is the price of the event.

3. In all types of schools the participation of parents of students in the role of guardians during tourist events is practiced. The law does not regulate, however, there is the requirement to hold any qualifications, experience or undergoing physical examination. This results in negative opinions of teachers, critically relating to cooperation with parents.

Literature

1. Bochenek M. (2008) *Tourism in Education of Children and Youth*. Wyd. AWF, Biała Podlaska. [in Polish]
2. Ordinance of the Minister of National Education and Sport of 8 November 2001 on conditions and method of sight-seeing and tourism organization by public kindergartens, schools, and institutions (Journal of Laws 2001, no. 135, item 1516). [in Polish]
3. Maszczak T. (2000) Physical education in new education system – opportunities and threats. [in]: R. Muszkieta, M. Bronikowski (ed.) *Physical Education in New Education System*. Wyd. AWF, Poznań. [in Polish]
4. Zielińska S., Zieliński L. (2003) Security of life and health of children and adolescents. [in]: Collective work. *A Guide for Activists Physical Culture*. Krajowa Federacja Sportu dla Wszystkich, Warszawa. [in Polish]
5. Gospodarek J. (2007) *Law in Tourism and Recreation*. Wyd. Difin, Warszawa. [in Polish]
6. Starczewska M. (2003) Youth team. *Wiadomości Turystyczne*, 33, 3-6. [in Polish]
7. Domerecka B. (2008) How should the School Tourism be Organized? Wyd. Municipium SA, Warszawa. [in Polish]
8. Jarzyna S. J. (2003) Grey market in school tourism. *Rynek Turystyczny*, 2, 12. [in Polish]
9. Ławecki T. (2007) Trips under special supervision. *Rynek Turystyczny*, 4, 34-37. [in Polish]
10. Wojtycza J. (2000) *Organization of Tourism for School Students*. Wyd. AP, Kraków. [in Polish]

Submitted: March 1, 2010

Accepted: May 27, 2010

ORGANIZACJA SZKOLNYCH IMPREZ TURYSTYCZNYCH W ŚWIETLE OBOWIĄZUJĄCYCH REGULACJI PRAWNYCH

Organizacja szkolnych imprez turystycznych

PRZEMYSŁAW KĘDRA, MARCIN BOCHENEK, GRZEGORZ GODLEWSKI

*Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie,
Wydział Wychowania Fizycznego i Sportu w Białej Podlaskiej, Zakład Turystyki*

Adres do korespondencji: Przemysław Kędra, Wydział Wychowania Fizycznego i Sportu, ul. Akademicka 2,
21-500 Biała Podlaska, tel.: 83 3428724, fax: 83 3428800, e-mail: p.kedra@poczta.fm

Streszczenie

Wprowadzenie. Według danych Ministerstwa Edukacji Narodowej setki dzieci i młodzieży ulegają wypadkom podczas wycieczek organizowanych przez szkoły i placówki oświatowo-wychowawcze. Do powstania wielu z nich przyczyniają się sami organizatorzy, dlatego też turystyka dzieci i młodzieży szkolnej została poddana szczególnym regulacjom prawnym. Celem pracy było przedstawienie prawnych uwarunkowań organizacji szkolnych imprez turystycznych dla dzieci i młodzieży. **Material i metody.** W badaniach wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego z zastosowaniem techniki ankiety oraz wywiadu. Badania przeprowadzono w 60 szkołach z 10 powiatów województwa lubelskiego. **Wyniki.** Przeprowadzone badania wskazały, iż szkoły korzystały nieregularnie z usług organizatorów turystyki podczas organizacji szkolnych imprez turystycznych. Wszelkie czynności związane z organizacją i realizacją tych imprez wykonywane były głównie przez samych nauczycieli, a w szczególności wychowawców klas (89,3%). Nauczyciele woleliby przekazać organizację szkolnych imprez turystycznych wyspecjalizowanym przedsiębiorcom (67,4%). Trudności finansowe szkół jak i rodzin uczniów stanowią jednak poważną barierę, zniechęcającą do korzystania z usług organizatorów turystyki (67,8%). **Wniosek.** Szkoły powinny przekazać organizację szkolnych imprez turystycznych wyspecjalizowanym podmiotom – organizatorom turystyki – które dają gwarancję profesjonalnej realizacji imprezy w zgodzie z obowiązującymi przepisami prawa.

Słowa kluczowe: turystyka, prawo, dzieci, młodzież

Wstęp

Imprezy turystyczne są elementem znacznie wzbogacającym edukację szkolną. Propagowanie oraz prowadzenie turystyki szkolnej zależy przede wszystkim od postawy samych nauczycieli, których działania wymagają odpowiedniego przygotowania organizacyjnego, kreatywności, poświęcenia oraz posiadania dodatkowych kwalifikacji i uprawnień zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa [1]. Turystyka szkolna wymaga zatrudnienia odpowiednio wykwalifikowanej kadry. Wyzwaniom współczesnej szkoły sprostać mogą jedynie kreatywni nauczyciele, przygotowani do wprowadzania innowacji pedagogicznych oraz niestereotypowych rozwiązań [2].

Należy mieć świadomość, iż praca nauczycieli na szkolnych wycieczkach i innych imprezach turystycznych jest na ogół trudniejsza oraz bardziej wyczerpująca niż praca w szkole. Przyczynami są: olbrzymia odpowiedzialność, jaką przyjmuje na siebie organizator imprezy, konieczność zapoznania się z wieloma przepisami prawnymi regulującymi omawiane zagadnienie, obowiązki natury organizacyjnej oraz niemal całodobowa opieka wychowawcza [3].

Według danych resortu edukacji corocznie setki dzieci i młodzieży ulegają wypadkom podczas wycieczek organizowanych przez szkoły i placówki oświatowo-wychowawcze. Kończą się one ciężkimi obrażeniami ciała, a nawet śmiercią. Najczęstszą ich przyczyną jest niedyscyplinowanie dzieci

i młodzieży, przede wszystkim samodzielne oddalanie się od grupy i niestosowanie się do regulaminu oraz poleceń opiekunów. Przeprowadzone postępowania wyjaśniające oraz śledztwa i dochodzenia wykazały, że do powstania przeważającej liczby wypadków w czasie wycieczek, kolonii, obozów itp. przyczynili się sami organizatorzy. Chodziło tu zarówno o przypadki braku należytego nadzoru, organizowania niebezpiecznych gier i zabaw, jak i nieprzestrzegania przepisów dotyczących organizowania kąpeli, wycieczek, przewozu dzieci i młodzieży niesprawnymi środkami komunikacji [4]. Z tych właśnie powodów turystyka dzieci i młodzieży szkolnej została poddana szczególnym regulacjom prawnym.

Celem pracy było przedstawienie prawnych uwarunkowań organizacji szkolnych imprez turystycznych dla dzieci i młodzieży.

Material i metody

Badania stanu organizacji szkolnych imprez turystycznych przeprowadzono metodą sondażu diagnostycznego stosując ankietę oraz wywiad [5].

W efekcie otrzymano następujący materiał badawczy:

- 1037 kwestionariuszy ankiety dla nauczycieli pełniących funkcję kierowników i opiekunów szkolnych wycieczek i innych imprez turystycznych,

- 88 kwestionariuszy wywiadu dla nauczycieli pełniących funkcję kierowników i opiekunów szkolnych wycieczek i innych imprez turystycznych.

Badania opinii nauczycieli na temat organizacji szkolnych imprez turystycznych przeprowadzone zostały na trzech etapach nauczania: szkoły podstawowej, gimnazjum oraz szkoły ponadgimnazjalnej. Badania przeprowadzono w dobranych w próbie losowej 60 szkołach z 10 powiatów województwa lubelskiego. W każdym powiecie przebadane zostały dwie szkoły podstawowe, dwa gimnazja i dwie szkoły ponadgimnazjalne.

Badana grupa nauczycieli charakteryzowała się różnym stażem zawodowym. Największa liczba badanych na trzech poziomach nauczania to osoby o stażu zawodowym od 6 do 10 lat – szkoła podstawowa (24,8%), gimnazjum (24,5%), szkoła ponadgimnazjalna (29,1%). Kolejną grupą to osoby pracujące zawodowo od 11 do 15 lat oraz od 16 do 20 lat. Najmniejszą liczbę respondentów stanowili nauczyciele legitymujący się ponad 20-letnim stażem pracy – szkoła podstawowa (19%), gimnazjum (13,1%), szkoła ponadgimnazjalna (16,3%).

Wyniki

Nauczyciele zapytani o organizatorów szkolnych wycieczek i innych imprez turystycznych stwierdzili, iż są nimi najczęściej wychowawcy klas (89,3%). Jedynie co czwarty badany uważał za organizatora szkołę (26,4%). Pozostali respondenci wymieniali jako organizatorów biura podróży, a nawet rodziców. Najmniejszy odsetek ankietowanych (5,4%) wskazał na innych organizatorów – wśród których dominowali nauczyciele wychowania fizycznego (Ryc. 1). Wywiady uzupełniające często potwierdzały omawiany stan rzeczy. Według respondentów rola szkoły w organizacji turystyki ogranicza się często do weryfikacji właściwego przygotowania wymaganej prawem dokumentacji takiej jak karta wycieczki, lista uczestników czy pisemna zgoda rodziców na udział dziecka w imprezie. Badani twierdzili, iż rzeczywistymi organizatorami szkolnej turystyki są nauczyciele – głównie wychowawcy klas, którzy realizują samodzielnie lub we współpracy z rodzicami wszystkie etapy od planowania po realizację i rozliczenie imprezy.

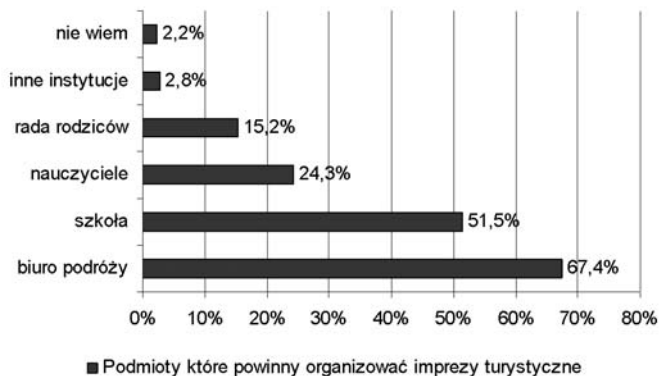

* wyniki nie sumują się do 100% ponieważ badani mogli wybrać więcej niż jedną odpowiedź

Rycina 1. Organizatorzy szkolnych wycieczek i innych imprez turystycznych (n=1037)

Rycina 2 przedstawia odpowiedzi respondentów na temat podmiotów, które powinny według nich organizować szkolne wycieczki i inne imprezy turystyczne. Zdecydowana większość badanych stwierdziła, iż organizatorem powinno być biuro podróży, czyli profesjonalny, legalnie działający organizator turystyki. Odpowiedzi takiej udzieliło 67,4% badanych. Ponad połowa nauczycieli uważała, że organizatorem może być szkoła, jako instytucja (51,5%). Co czwarty (24,3%) z ankietowanych

stwierdził, że organizatorem powinni być nauczyciele, natomiast 15,2% widziałoby w roli organizatora radę rodziców.

* wyniki nie sumują się do 100% ponieważ badani mogli wybrać więcej niż jedną odpowiedź

Rycina 2. Podmioty, które powinny według nauczycieli organizować szkolne imprezy turystyczne (n=1037)

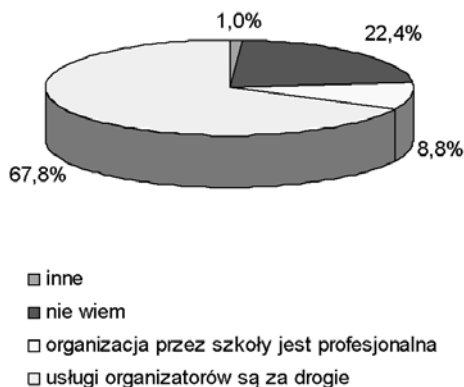
Tabela 1 prezentuje dane dotyczące korzystania przez szkoły podstawowe, gimnazja oraz szkoły ponadgimnazjalne z usług organizatorów turystyki podczas organizacji imprez turystycznych. Największa grupa respondentów na wszystkich trzech poziomach nauczania stwierdziła, iż szkoły w których pracują, korzystają z tych usług nieregularnie, wybierając odpowiedź – czasami. Najczęściej według nauczycieli organizatorzy turystyki zatrudniani są do obsługi imprez turystycznych w szkołach podstawowych (33%). Na kolejnych miejscach znalazły się gimnazja (29,4%) oraz szkoły ponadgimnazjalne (22,7%). Co piąty z ankietowanych nauczycieli na trzech poziomach nauczania stwierdził, że w szkole nie zatrudnia się organizatorów turystyki.

Tabela 1. Korzystanie przez szkoły z usług organizatorów turystyki (n=1037)

Rodzaj Szkoły	Szkoła Podstawowa		Gimnazjum		Szkoła Ponadgimnazjalna	
	n	%	n	%	n	%
Odpowiedzi						
Tak	113	33	103	29,3	78	22,7
Nie	76	22,2	68	19,4	78	22,7
Czasami	140	41	160	45,6	160	46,5
Nie wiem	13	3,8	20	5,7	28	8,1
Razem	342	100	351	100	344	100

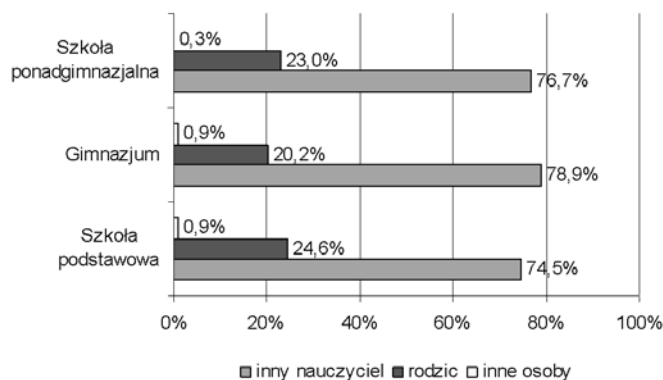
Analiza wyników nasuwa pytanie – Skoro nauczyciele widzieliby najchętniej w roli organizatorów szkolnych imprez turystycznych specjalistyczne podmioty działające w obszarze turystyki, jakie są zatem powody tak częstego pomijania organizatorów turystyki przy ich organizacji? Odpowiedź na wyżej postawione pytanie zawiera Rycina 3.

Zdecydowana większość respondentów (67,8%) powołała się na aspekt finansowy, czyli wysokie koszty zakupu imprezy u organizatora turystyki, natomiast 22,4% badanych nie potrafiło podać przyczyny takiego stanu rzeczy – wybierając odpowiedź – nie wiem. Jedynie bardzo mała grupa nauczycieli stwierdziła, iż szkolne imprezy turystyczne organizowane są na tyle profesjonalnie, że zatrudnianie organizatora nie jest potrzebne. Odpowiedź taką wybrał niespełna co dziesiąty ankietowany.

Rycina 3. Przyczyny niezatrudniania organizatorów turystyki przez szkoły (n=1037)

Na wszystkich badanych poziomach nauczania praktykowane było pełnienie przez rodziców funkcji opiekunów wycieczek i innych imprez turystycznych. Sytuacja ta miała miejsce najczęściej w szkołach podstawowych. Odpowiedzi takiej udzieliło 24,6% badanych nauczycieli. Niewiele mniejszy odsetek respondentów potwierdził współpracę z rodzicami podczas imprez w szkołach ponadgimnazjalnych (23%) oraz gimnazjach (20,2%) (Ryc. 4).

Rycina 4. Osoby sprawujące opiekę na szkolnych imprezach turystycznych (n=1037)

Opinie nauczycieli zaczerpnięte z wywiadów przynoszą zarówno pozytywne jak i negatywne doświadczenia współpracy z rodzicami pełniącymi funkcję opiekunów na szkolnych imprezach turystycznych. Wśród zalet takiego stanu rzeczy respondenci wymieniali między innymi: „dużą pomoc organizacyjną, bez której część nauczycieli zrezygnowałaby z realizacji tego typu imprez”, „pełnienie przez rodziców funkcji kontrolnej nad poziomem realizacji szkolnej imprezy turystycznej” oraz „dobry kontakt rodziców z dziećmi”. Nie brakowało również wypowiedzi krytycznie odnoszących się do zatrudniania rodziców w charakterze opiekunów. Oto niektóre wypowiedzi: „duża liczba rodziców nie ma odpowiedniego przygotowania oraz niezbędnego doświadczenia w pracy z dziećmi i młodzieżą”, „rodzice traktują zbyt często wycieczki szkolne jako wypoczynek dla siebie, na drugi plan spychając sprawowanie opieki nad dziećmi”, „dzieci uczestniczące w wycieczce często niechętnie wykonują polecenia opiekuna, którym jest rodzic – obca wobec nich osoba, nie bojąc się w związku z tym żadnych konsekwencji”, „jadąc na imprezę turystyczną z innym nauczycielem wiem czego mogę się po nim spodziewać, [...] pewności takiej nie ma podczas współpracy z rodzicami, którą praktykuje jedynie w razie problemów ze znalezieniem opiekuna wśród pracowników szkoły”.

Dyskusja

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 8 listopada 2001 roku [6], różnorodne formy krajoznawstwa i turystyki organizować mogą publiczne przedszkola, szkoły i placówki. Jednostki te będąc szczególnymi organizatorami, mogą działać samodzielnie lub współdziałać z innymi podmiotami, których przedmiotem działalności jest krajoznawstwo i turystyka, takimi jak stowarzyszenia czy organizacje harcerskie [7]. Analizując wyniki badań należy stwierdzić, iż samodzielna organizacja szkolnych imprez turystyczno-rekreacyjnych przez nauczycieli czy rodziców nie jest zgodna z przepisami prawa. Zarówno nauczyciele jak i rodzice nie są uprawnieni do wyręczenia szkoły i organizacji tych imprez na własną rękę. Pomijanie szkoły przy poszczególnych etapach organizacji imprezy – jak na przykład samodzielne wynajmowanie autokaru czy noclegu przez wychowawcę i rodziców, okazać się może nieprofesjonalne i stanowić realne zagrożenie dla uczestników. Nauczyciele powinni posiadać imienne upoważnienie udzielone przez dyrektora szkoły. Natomiast wszelkie sprawy finansowe powinny być prowadzone przez księgowość szkoły bądź radę rodziców. Tymczasem dyrektorzy szkół nie są często informowani o zaciąganiu zobowiązań finansowych w imieniu szkoły przez nauczycieli [3]. Na nielegalną działalność nauczycieli organizujących turystykę szkolną wskazuje Starczewska [8]. Ławecki [9] pisze natomiast, iż „Kurator oświaty powinien zakazać nauczycielom organizowania wycieczek, ponieważ nie do tego celu zostali powołani”.

Wyniki badań pokazują, iż nauczyciele zdecydowanie bardziej woleliby przekazać organizację imprez turystycznych różnym przedsiębiorcom, obsługującym ruch turystyczny. Profesjonalny organizator przejmuje w tym przypadku na siebie czasochłonne zadania organizacyjne oraz daje gwarancję wysokiej jakości świadczonych usług, zwiększając tym samym bezpieczeństwo dzieci i młodzieży uczestniczących w różnych formach turystyki. Nauczyciele korzystając z usług biur podróży minimalizują tym samym ryzyko poniesienia odpowiedzialności prawnej, jaka wiąże się z organizacją imprez na własną rękę.

Trudna sytuacja finansowa, zarówno w rodzinach z których pochodzą uczniowie, jak i w szkołach, które nie mają pieniędzy na dofinansowywanie imprez turystycznych, powoduje iż podstawowym aspektem organizacji szkolnych wycieczek jest ich cena. Szkoły zmuszone są do wybierania najtańszych sposobów organizacji, pomijając organizatorów turystyki lub korzystając często z usług nieprofesjonalnych organizatorów turystyki szkolnej [10]. Warto dodać, iż organizacja imprezy przez wyspecjalizowany podmiot gospodarczy nie musi być wcale droższa. Organizatorzy turystyki są w stanie zaoferować szkołom ceny niższe niż te, które są oferowane indywidualnym klientom.

Dużą pomocą w organizacji szkolnych wycieczek i innych imprez turystycznych służą często nauczycielom rodzice uczniów. Polega ona z jednej strony na przygotowaniu programu wyjazdu, zamawianiu transportu, noclegów i innych świadczeń, a nawet pomocy w realizacji imprezy poprzez pełnienie funkcji opiekuna. O ile każda pomoc ułatwiająca organizację i wzbogacająca program jest wskazana i może podnieść atrakcyjność wyjazdu, o tyle trzeba sobie zdawać sprawę, iż czynności te powinny zostać zlecone organizatorowi turystyki gdyż przepisy prawa nie upoważniają rodziców do organizacji szkolnych imprez turystycznych. Należy się zastanowić czy pozorna oszczędność i ryzyko rzeczywiście się opłaca.

Na podstawie uzyskanych wyników wykazano, iż na wszystkich badanych poziomach nauczania praktykowane jest zatrudnianie rodziców w roli opiekunów. Powstaje jednak pytanie, czy sytuacja taka powinna mieć miejsce, czy też należy zrezygnować z tego typu praktyk. Analizując rozporządzenie

Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 8 listopada 2001 roku [2] należy uznać, iż sytuacja taka jest zgodna z obowiązującymi w tym zakresie przepisami prawa. Opiekunem wycieczki lub imprezy może być nauczyciel lub inna pełnoletnia osoba, która uzyskała zgodę dyrektora szkoły. Zgodnie z powyższym, opiekunem może być praktycznie każdy. Według Zielińskiego [4] nie jest wskazane, aby rodzic pełnił funkcję opiekuna-wychowawcy, gdyż udowodnione jest, że sprawuje tę funkcję subiektywnie. W pierwszym rzędzie jego zainteresowanie oraz skupienie uwagi dotyczy własnego dziecka, tym samym pozostawiając pozostałe dzieci bez nadzoru i opieki. Omawiane przepisy nie regulują ponadto kwestii ewentualnego wymogu posiadania jakichkolwiek kwalifikacji czy badań lekarskich przez rodziców, którzy pełnią rolę opiekunów. Wydaje się, iż należałoby dokładniej sprecyzować wymagania wobec osób niebędących pracownikami pedagogicznymi szkoły, zarówno w zakresie posiadanych kwalifikacji jak i doświadczenia. Obecny stan prawny pozwala na zbyt dużą dowolność w tym zakresie, co może okazać się niebezpieczne w skutkach. Ostateczna decyzja w sprawie wyznaczenia opiekuna zależy od dyrektora szkoły, który ponosi za nią pełną odpowiedzialność.

Wnioski

1. Szkolne imprezy turystyczne organizowane są w większości przez wychowawców klas. Przekazanie organizacji profesjonalnemu przedsiębiorcy daje wysoką gwarancję jakości świadczonych usług.

2. Powody ekonomiczne są główną przyczyną niekorzystania przez szkoły z usług profesjonalnych organizatorów turystyki. Szkoły wybierają z tego względu najtańsze sposoby organizacji imprez turystycznych. Podstawowe kryterium wyboru stanowi cena imprezy.

3. We wszystkich typach szkół praktykowane jest uczestnictwo rodziców uczniów w roli opiekunów imprez turystycznych. Przepisy prawa nie regulują jednak kwestii wymogu posiadania przez nich jakichkolwiek kwalifikacji, doświadczenia czy badań lekarskich. Efektem tego są negatywne opinie części nauczycieli, krytycznie odnoszących się do współpracy z rodzicami.

Piśmiennictwo

1. Bochenek M. (2008) Turystyka w edukacji dzieci i młodzieży. Wyd. AWF, Biała Podlaska.
2. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 8 listopada 2001 roku w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki (Dz.U. 2001, Nr 135, poz. 1516).
3. Maszczak T. (2000) Wychowanie fizyczne w nowym systemie edukacji – szanse i zagrożenia. [w]: R. Muszkieta, M. Bronikowski (red.) Wychowanie fizyczne w nowym systemie edukacji. Wyd. AWF, Poznań.
4. Zielińska S., Zieliński L. (2003) Bezpieczeństwo życia i zdrowia dzieci i młodzieży. [w]: Praca zbiorowa. Poradnik dla działaczy stowarzyszeń kultury fizycznej, Krajowa Federacja Sportu dla Wszystkich, Warszawa.
5. Gospodarek J. (2007) Prawo w turystyce i rekreacji. Wyd. Difin, Warszawa.
6. Starczewska M. (2003) Młodzieżówka. *Wiadomości Turystyczne*, 33, 3-6.
7. Domerecka B. (2008) Jak organizować szkolną turystykę? Wyd. Municipium SA, Warszawa.
8. Jarzyna S. J. (2003) Szara strefa w turystyce szkolnej. *Rynek Turystyczny*, 2, 12.
9. Ławecki T. (2007) Wycieczki pod szczególnym nadzorem. *Rynek Turystyczny*, 4, 34-37.
10. Wojtycza J. (2000) Organizacja turystyki młodzieży szkolnej. Wyd. AP, Kraków.

Otrzymano: 01.03.2010

Przyjęto: 27.05.2010